

Derslerde Yardımcı Kaynak Kullanılmasının Öğretmen, Veli ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi

Halil TAŞ¹, Muhammet Baki MİNAZ²

¹Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu, Ankara, Türkiye

²Siirt Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Siirt, Türkiye

Corresponding author: egitimci1@hotmail.com

Speaker: egitimci1@hotmail.com

Presentation/Paper Type: Oral / Full Paper

Özet – Derslerde yardımcı kaynak kullanılmasının öğretmen, veli ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesini amaçlayan bu araştırma, nicel ve nitel araştırma tekniklerine uygun olarak tasarlanmış tarama modeli niteliğinde bir araştırmadır. Araştırmanın çalışma grubunu, ilkokul 4. sınıfı okutan 112 sınıf öğretmeni, 4. sınıfta öğrenim gören 234 öğrenci ve 42 veli oluşturmaktadır. Öğretmen ve öğrenci çalışma grubunun belirlenmesinde, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi, velilerin seçiminde ise olasılık temelli örnekleme yöntemlerinden seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada görüşme yapılacak 12 öğretmenin, 5 velinin ve 23 öğrencinin belirlenmesinde ise amaçlı örnekleme yöntemlerinden kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma için gerekli olan nicel veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen "Derslerde Yardımcı Kaynak Kullanılmasına İlişkin Görüşler" başlıklı anketle toplanmıştır. Konuya ilişkin detaylı bilgi almak amacıyla öğretmen, veli ve öğrencilerle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Araştırmada nicel verilerin analizinde frekans (f) ve yüzdelerden (%) yararlanılmış; nitel verilerin çözümlenmesinde ise betimsel analiz yaklaşımı tercih edilmiştir. Araştırma sonucunda katılımcıların yardımcı kaynakların merkezi sınavlar için gerekli olduğunu, yardımcı kaynakların öğrenciler tarafından daha çok sevildiğini, yardımcı kaynakların daha ilgi çekici olduğunu, yardımcı kaynaklarda konuların daha yalın ve öz olarak ele alındığını, bu kaynakların daha fazla etkinlik yapma olanağı sağladığını ve bu kaynaklarda daha fazla soru bulunduğunu, yardımcı kaynakların ders kitaplarının sıklılığını giderdiğini, yardımcı kaynakların daha kaliteli ve kullanışlı olduğunu belirttikleri tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler – Yardımcı kaynak, ders kitabı, öğretmen, veli, öğrenci

I. GİRİŞ

Öğrencilere öğretim programları kapsamında çeşitli bilgiler aktaran ve öğrencileri belirlenmiş amaçlar doğrultusunda davranış edinmeleri yönünde araştırma ve incelemelere yönlendiren ortamların ders kitapları olduğu söylenebilir [1]. Öğretme-öğrenme sürecindeki fonksiyonunu son yıllarda geliştirilen diğer farklı ortamlarla (bilgisayar/internet, mobil telefonlar, etkileşimli tahtalar vb.) paylaşmakla birlikte, ders kitapları öğretimde temel araç olma özelliğini korumaya devam etmektedir [2]. Eğitimde nesiller boyu kullanılan kitabın yerini bir başka eğitim materyali tutamadığı gibi muhteva ve fonksiyon açısından da hiç bir materyalin ders kitabıyla aynı düzeyde kabul edilmesinin olanaklı olmadığı söylenebilir [3].

Ders kitabı, belli düzeydeki öğrencilere belli dersin öğretimi için içeriği öğretim programlarına uygun hazırlanmış ve yetkili organlarca incelenmesi yapılmış temel kaynak olarak tanımlanabilir [4]. Ders kitapları, öğretim programlarında yer alan soyut hedeflerin somut yansımaları, sınıf içi öğretimi büyük oranda etkileyen ve yönlendiren öğretim araçları olarak tanımlanabilir [5]. Öğretmen ve öğrenci arasında iletişim ve etkileşim olanağı sağlaması açısından önemli bir işleve sahip olan ders kitaplarının uygun nitelikte olmaları gerekmektedir [6]. Eğitimin farklı bileşenleri arasında yer alan ders kitabı, bazen öğretmenin görevini üstlenerek öğrenciye bilgi vermek ve çalışmalarını yönlendirmek gibi önemli bir rol üstlenmektedir [7]. Ders kitapları, bilgilerin bir araya

getirildiği bir araç olmaktan çok, toplumsal değerleri, toplumsal bakış açılarını, toplumsal değişme ve gelişmeleri yansıtan kültürel ürünler olarak nitelendirilebilir [8]. Ders kitabı öğrenciye, öğretmenin aktardıklarını ya da aktaracaklarını yer ve zamana bağlı kalmaksızın ve istediği tempoda inceleyebilme olanağı verirken; eğitim-öğretim faaliyetlerini yönlendirecek ve çeşitlendirecek bir yapıda düzenlenişleriyle, öğrenciyi çeşitliliği artırılmış ve detaylı yaşantılar için farklı kaynaklara yönlendirme işlevine de sahiptir [9].

Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımının bir gereği olarak, yıllardan beri temel kaynak olarak tek başına kullanılan ders kitabının yanında öğrenci çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitabının bir set hâlinde kullanılması uygulamasına geçilmiştir. Üçlü kitap seti, öğretmenlerin yapacakları çalışmalarda uygulamalarını çeşitlendirmesi, öğrencilere çok uyarıcı bir ortam sunarak süreci onlar için ilginç kılması bakımından önemlidir [10]. Öğrenme-öğretme sürecindeki önemi ve etkisinden dolayı ders kitaplarının nitelikli hazırlanması kaçınılmaz bir gerekliliktir. Çünkü ders kitapları, sınıf içi ve sınıf dışı eğitim-öğretim faaliyetlerinde öğrencilere yüksek oranda katkı sağlamaktadır. Demirel ve Kiroğlu'na [11] göre, gerek şekil ve gerek içerik açısından ders kitaplarının kalitesi eğitim sistemimizin en önemli sorunlarından birisidir. Ders kitabının resim, dil, söz dizimi, bilgi örüntüsü ve sayfa düzeni gibi açılardan nitelikli olarak

hazırlanması, öğrencilerin okuma ediniminin ve kitapla olan etkileşiminin artmasını sağlayacaktır [12].

Etkili bir öğretim faaliyeti için birçok duyu organının işe koşulması gerekmektedir. Bunun için ise duyu organlarını aktif halde getirecek ve aktif halde tutacak öğretim materyallerine ve farklı öğretim kaynaklarına gereksinim bulunmaktadır. Daha etkili ve daha kaliteli bir eğitim için hem ders kitaplarının, hem öğrencilerin, hem de öğretmenlerin sıradanlıktan kurtulup çok yönlü bir işlev kazanmaları gerekir. Eğitim-öğretim sürecinde farklı araç-gereçlerin kullanılmasının ilgi çekme, motivasyon sağlama, anımsama, pekiştirme, katılımı sağlama gibi daha sonuç alıcı sonuçları bulunmaktadır [13]. Bundan dolayı eğitim materyallerinin eğitim-öğretim faaliyetlerinin her aşamasında yadsınamaz bir önemi olduğu söylenebilir [14]. Ders kitaplarının, çok yönlü anlatım özelliğine sahip olan yardımcı kaynaklarla desteklenmesinin, anlamayı daha etkili hale getirdiği söylenebilir [13]. Yardımcı kaynaklar, ders kitaplarında yer alan konuların tamamını ya da bir bölümünü daha detaylı olarak işleyen kaynaklardır [15]. İlkokul dönemindeki öğrencilerde soyut kavramlardan dolayı çok sık dikkat dağınıklığı ve derse yoğunlaşamama problemi yaşandığı bilinmektedir. Bu sorun öğrencilerin farklı duyu organlarını işe koşacak farklı kaynaklarla ve bu kaynaklarda bulunan somutlaştırılmış etkinliklerin/örneklerin kullanılması ile giderilebilir. Yardımcı kaynakların, taşıdıkları olumlu özellikleri nedeniyle derslerin daha iyi anlaşılmasında ve öğrenilenlerin kalıcılığının artırılmasında etkili olduğu söylenebilir.

Öğretmenin öğretim etkinliklerini başarıyla gerçekleştirebilmesi için eğitim programında belirtilen içeriğe uygun olarak hazırlanmış öğretim araçlarına gereksinimi vardır. Öğretim araçları, öğrencilerin öngörülen gerekli davranışları kazanmasında en önemli işlevi yerine getirir. Öğretim araçları çok çeşitli olmakla beraber sınıf ortamında çoğunlukla basılı ders araçları kullanılmaktadır. Özellikle son yıllarda ülkemizde yarışmacı eğitim anlayışının giderek yoğunlaşması nedeniyle, özellikle ilköğretim ve ortaöğretim basamağında ders kitabına paralel yardımcı öğretim araçlarının kullanımı da hızla artmıştır. Yardımcı kaynaklar, görsel çekicilik taşımasının, güncel değişikliklere yer vermesinin, öğretmenlere çeşitli ders araç-gereçleri sunmasının, okullara çeşitli öğretim araçları sağlamanın, ek çalışma kitapları ve test ekleri vermesinin, hem öğrencilerin hem velilerin hem de öğretmenlerin yardımcı kaynak kullanımına sıcak bakmalarına neden olduğu söylenebilir. Taşdemir'e [16] göre farklı araç-gereç kullanımı eğitim-öğretimde büyük önem taşıdığından okullarda yardımcı kaynak kullanılması zorunlu hale gelmiştir.

Yardımcı kaynaklar, ders kitaplarının yanında kullanılan, konuları daha detaylı işleyen, içerik olarak daha fazla örnek ve daha fazla soru bulunduran kaynaklar olarak tanımlanabilir. Öğretmenler tarafından, ders kitabının etkililiğini artırmak, öğrenmeyi kolaylaştırmak ve öğrenilenlerin kalıcılığını sağlamak amacıyla öğretim sürecinde ders kitaplarının yanında farklı materyaller de kullanılmaktadır [13]. Ülkemizde son yıllarda ders kitabının yanında farklı öğretim materyallerinin kullanım oranı giderek artmakta, ilkokul aşamasında ise sınıf öğretmenleri tarafından yardımcı kitapların kullanımı konusu yaygınlaşmaktadır [14]. Yardımcı kitaplar, dünyanın iç ve dış yapısına, bireylerin yaşayışlarına, iş hayatlarına, mesleklerine ve her çeşit diğer etkinliklerine dair konuları; hayvanların, bitkilerin ve her çeşit canlı-cansız

varlıkların özelliklerini yalın ve ilgi çekici hikâyemsi bir dille ve detaylı olarak betimleyen ve açıklayan kitaplardır [17]. Binbaşıoğlu'na [18] göre, yardımcı kitap kullanılmasının esas amacı, farklı yazarların farklı görüş veya yaklaşımlarıyla bir tartışma ortamı oluşturmak ve öğrenciyi düşünme ya da daha doğru olanı bulma eylemine yöneltmektir. Yardımcı kitap uygulamasıyla öğretim daha eğlenceli bir hale gelir, öğrenci farklı görüş ve yaklaşımlara farklı tepkide bulunma becerisi edinir [14].

Öğretmenlerin, eğitim-öğretim faaliyetlerinin belirlenen hedeflere ulaşmasında ve başarının yakalanmasında önemli işlevleri bulunmaktadır. Öğrenciyle iç içe olan ve eğitim-öğretim faaliyetlerinin en önemli uygulayıcısı rolünü üstlenmiş olan öğretmenlerin; sınıfta kullandıkları kaynaklar konusundaki görüşlerini almanın, nitelikli ders kitaplarının ve yardımcı kaynakların hazırlanmasında yol gösterici olacağı düşüncesiyle bu çalışmada öğretmenlerin görüşlerine başvurulmuştur. Ayrıca, yardımcı kaynak alma konusunda etkili olmaları ve öğretmen tarafından eğitilen çocukların ebeveynleri olmaları bakımından çocuklarının eğitiminde söz sahibi olmaları gerektiği düşüncesiyle araştırmanın bir diğer katılımcı grubu velilerden oluşturulmuştur. Öğrenciler ise, okuldaki bütün eğitimsel çalışmaların odağında olan bireyler olmaları, haklarında verilen kararlardan ve kendilerine yönelik uygulamalardan haberli olmaları ve karar verme süreçlerine katılmalarının önemli olduğu anlayışından hareketle araştırmaya dâhil edilmişlerdir.

Derslerde yardımcı kaynak kullanılması sorunu toplumda iki şekilde tartışılmakta ve bu tartışılan görüşler farklı kesimler tarafından farklı şekillerde desteklenmektedir. Birinci görüş, eğitimde liberalleşmenin ve özgürleşmenin arttığı; yasadışı, baskıcı, katı ve ezberci eğitim anlayışından daha esnek ve daha demokratik bir eğitim anlayışına doğru gidildiği bir çağda, okullarda okutulacak ders kitaplarının merkezden ve tepeden belirlenmesinin demokratik olmadığı görüşüdür. Bu görüş, sınav odaklı, sınav puanına göre elemeli, çocukları yarıştıran bir eğitim sistemine sahip olan MEB'nin öğrencilere okutturulacak ders kitaplarının belirlenmesinde, konunun tarafları olan öğretmenlere, öğrencilere ve velilere kitaplarını özgürce seçme hakkı vermesi gerektiğini ifade eder. Bu görüşe göre MEB yardımcı kaynak kullanımı ile ilgili yasaklar değil, ilkeler belirlemelidir.

İkinci görüş ise MEB'nin sınav merkezli ve yarışmacı bir eğitim anlayışı yerine, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini de ortaya çıkaran, bilimsel verileri esas alan, çağdaşları ile rekabet edebilecek becerilerle donanmış, sorun çözebilen, akılcı ve evrensel düşünebilen, üreten, milli ve manevi değerlerini benimseyen ve koruyan bireyler yetiştirme anlayışını benimsediğini vurgulayarak; eğitimin kalitesinin artırılması noktasında öncelikle öğretmen ve öğrenci motivasyonu, veli bilgilendirmesi, eğitim-öğretim ortam ve süreçlerinin iyileştirilmesi uygulamalarına ağırlık verilmesi gerektiğine işaret eden resmi görüştür [19]. Bu görüş, öğretmen ve öğrencilere dağıtımı yapılan ders kitapları ve eğitim materyalleri dışında ve özellikle velilere maddi külfet getiren "yardımcı kaynak", "test kitabı", "tatil kitabı" gibi adlar altında diğer yayın ve materyallerin okullarda ve kurumlarda bulundurulmaması gerektiğini ifade eden görüştür.

Günümüzde en küçük yerleşim birimlerindeki ilkokullara kadar yayılmış ve onlarca çeşidi olan yardımcı kaynakların her sınıf düzeyinde ve her eğitim ortamında kullanılması konusunda eğitim uzmanları, öğretmenler ve veliler arasında yukarıda belirtilen farklı görüşler bulunmaktadır. Kimilerine

göre yardımcı kaynakların kullanılması/kullanılması ticari amaçlara dayanmakta; kimilerine göre ise yardımcı kaynakların ders kitaplarına göre daha kapsamlı ve güncelleştirilmiş bilgi sunmaları kullanıma nedenleridir. Bu tartışmalar sürerken, Milli Eğitim Bakanlığı 25.09.2018 tarih ve 17422997 sayılı yazısında "...Bakanlığımızca öğretmen ve öğrencilerimize dağıtım yapılan ders kitapları dışındaki diğer yardımcı materyallerin okullarda/kurumlarda reklam ve tanıtımına izin verilmemesi, öğrencilerimize aldırılmaması, kullanımı konusunda zorlayıcı tutum içinde bulunulmaması ve velilere maddi külfet oluşturacak uygulamalardan kaçınılması, yönetici ve öğretmenlerimizin bilgilendirilmeleri ve aksi uygulamalarda bulunanlar hakkında gerekli idari işlemlerin yapılması..." [19] demek suretiyle, okullarda yardımcı kaynak kullanılmasını tekrar yasaklanmıştır. Bütün bu tartışmalar arasında, ders kitaplarının varlığına rağmen yardımcı kaynaklara neden gereksinim duyulduğuna ilişkin olarak öğretmen, veli ve özellikle öğrenci görüşlerini net bir şekilde ortaya koyan doyurucu araştırma sayısının azlığı dikkat çekicidir. Bu araştırma, bilimsel yansızlık ilkesi esas alınarak görüşlerine başvuru katılımcıların, hem devlet kitaplarının hem de yardımcı kaynakların kalitesine ve tercih edilme/edilmeme nedenlerine ilişkin görüşlerini net olarak ortaya koyma açısından önemlidir.

Bu araştırmanın amacı; derslerde yardımcı kaynak kullanılmasının öğretmen, veli ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirmektir. Bu amaç doğrultusunda, aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Derslerde yardımcı kaynak kullanılmasına ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?
2. Derslerde yardımcı kaynak kullanılmasına ilişkin veli görüşleri nelerdir?
3. Derslerde yardımcı kaynak kullanılmasına ilişkin öğrenci görüşleri nelerdir?

II. YÖNTEM

Araştırma Modeli

Nicel ve nitel araştırma tekniklerine uygun olarak tasarlanmış olan bu araştırma, tarama modeli niteliğindedir. "Geçmişte veya halen var olan bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan tarama modelinde, araştırmaya konu olan olay, birey veya nesne, kendi şartları içerisinde ve olduğu gibi tanımlanır" [20].

Bu araştırmada, istatistiksel verilere dayalı karşılaştırılmaların yapıldığı nicel araştırma tekniklerinin yanı sıra, katılımcılardan daha detaylı bilgiler almak, katılımcıların tecrübelerinden faydalanmak, duygu, düşünce ve fikirlerini anlayabilmek amacıyla nitel araştırma teknikleri de kullanılarak, veri kaynaklarında (öğretmen, veli ve öğrenci), veri toplama araçları ve yöntemlerinde (nitel, nicel; anket, görüşme formları) ve veri analizlerinde (Frekans, yüzde, betimsel analiz) çeşitlenmeye gidilmiştir. Yıldırım ve Şimşek'e [21] göre çeşitleme, değişik veri kaynakları, değişik veri toplama ve çözümlenme yöntemleri kullanılarak, sonuçların inandırıcılığının artırılması çabasıdır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2018-2019 öğretim yılında, Ordu ili Altınordu ilçesindeki (Köyler hariç) resmi ilkokullarda görev yapan ve 4. sınıf okutan 112 sınıf öğretmeni, aynı ilçenin öğrenci mevcudu açısından en büyük ilkokulu olan Durugöl İlkokulu'nda 4. sınıfta öğrenim gören

234 öğrencinin tamamı ve bu öğrencilerin 42 velisi oluşturmaktadır. Öğretmen ve öğrenci çalışma grubunun belirlenmesinde, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılması olarak tanımlanan ölçüt örnekleme yöntemi [21]; örneklemin, problemle ilgili özelliklere sahip bireyler, olaylar, nesnelere ya da durumlardan oluşturulmasıdır [22]. Araştırmada, ilkökul 4. sınıfı okutmak öğretmen seçiminde, ilkökul 4. sınıfta okumak öğrenci seçiminde örnekleme seçme ölçütleri olarak belirlenmiştir. Velilerin seçiminde ise olasılık temelli örnekleme yöntemlerinden seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Seçkisiz örnekleme yöntemi, evrenden istatistiksel hesaplamalar neticesinde evreni temsil edebilme büyüklüğüne sahip ve tamamen rastgele bir örnekleme seçme yöntemidir [21]. Araştırmada görüşme yapılacak öğretmenlerin, velilerin ve öğrencilerin belirlenmesinde ise amaçlı örnekleme yöntemlerinden kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Patton'un [23] "Bu konuda en çok kim bilgi sahibi olabilir? Bu konuyla ilgili olarak kimle/kimlerle görüşmemi tavsiye edersiniz?" sorusundan hareketle katılımcıların araştırmacıları birbirlerine yönlendirmeleriyle, katılımcıların yaklaşık %10'una denk gelecek 12 sınıf öğretmeni, 5 veli ve 23 öğrenciyle görüşme yapılmıştır.

Veri Toplama Süreci

Araştırma için gerekli olan nicel veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen "Derslerde Yardımcı Kaynak Kullanılmasına İlişkin Görüşler" başlıklı anketle toplanmıştır. Araştırmanın amacına ilişkin görüşleri belirlemeyi amaçlayan veri toplama aracı (anket), öğretmen, veli ve öğrencilerle yapılan yüz yüze görüşmelerle oluşturulmuştur. Bu amaçla, çalışma grubunda yer almayan ve benzer niteliklere sahip 21 öğretmen, 10 veli ve 48 öğrenciyle yüz yüze görüşmeler yapılmış, yapılan görüşmelerle 37 maddeden oluşturulan taslak anketle ilgili olarak, alan uzmanı iki öğretim üyesinin, ilkökul dördüncü sınıfı okutan üç sınıf öğretmeninin ve iki Türkçe öğretmenin görüşleri alınmıştır. Alan uzmanı iki öğretim üyesinin görüşleri, "uygun" ve "uygun değil" şeklinde iki seçeneğe bir yanıt formu kullanılarak alınmıştır. Uzmanların %100 anlaştıkları maddelerin geçerli olmasına karar verilmiş ve yapılan çalışma sonucunda bu oranın altında kalan 14 maddeler anketten çıkarılmıştır. Ayrıca, hazırlanan ifadelerin dil kurallarına ve hedef kitleye uygunluğunun sağlanması amacıyla üç sınıf öğretmeni ve iki Türkçe öğretmeniyle yapılan görüşmeler sonucunda; anlaşılmayan, yanlış anlaşılabilir, amaca hizmet etmeyen ve kapsam dışı olan 10 madde daha anketten çıkarılmıştır. Taslak üzerinde yapılan çalışmadan sonra nihai anket 13 maddeden oluşturulmuştur.

Derslerde yardımcı kaynak kullanılmasına ilişkin görüş ve düşüncelerini tespit etmek amacıyla öğretmen, veli ve öğrencilerle görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerde, nicel veri toplama aracı olan ankette yer alan maddeler yarı yapılandırılmış görüşme formuna dönüştürülerek katılımcılara sorulmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme formları belli sorulardan meydana gelmekte ve katılımcılar bu sorulara diledikleri tarzda yanıtlar vermekte ve kişisel düşüncelerini net olarak belirtmektedirler [21]. Görüşme öncesi katılımcılar araştırma hakkında detaylı olarak bilgilendirilmiş, görüşme yapılacak yer ve zaman katılımcılarla birlikte belirlenmiştir. Görüşmeler bire bir, yüz yüze gerçekleştirilmiştir. İzin almak suretiyle yapılan görüşmelerin ses kaydı yapılmış; ses kaydına

izin vermeyen katılımcıların görüşleri araştırmacılar tarafından notlar tutulmak suretiyle kayıt altına alınmıştır. Görüşmeler yaklaşık 10-13 dakika sürmüştür. Çalışma etiği ve ahlaki açıdan uygun olmayacağı düşüncesiyle, görüşmelere katılan katılımcıların gerçek isimleri kullanılmamış; öğretmen isimleri Ö1, Ö2, ..., Ö112, veli isimleri V1, V2, ...V42, öğrenci isimleri ise Ç1, Ç2, ...Ç234 şeklinde kodlanmıştır.

Verilerin Analizi

Nicel Verilerin Analizi: Öğretmenlerin veri toplama araçlarına (anket) verdikleri yanıtlardan oluşan nicel verilerin analizinde frekans (f) ve yüzde (%) kullanılmıştır. İstatistiki çözümlenmeler sonucunda, veri toplama araçlarındaki maddelere katılımcıların katılım oranları ve sayıları tespit edilmiştir. Verilen yanıtların yüzdelik oranlarının yorumlanması sonrasında, araştırmanın bulgularına esas olmak üzere, derslerde yardımcı kaynak kullanılmasına ilişkin öğretmen, veli ve öğrencilerin görüşleri ortaya konmuştur.

Nitel Verilerin Analizi: Araştırmada, görüşme yoluyla edinilen nitel verilerin çözümlemesinde betimsel analiz yaklaşımı tercih edilmiştir. Betimsel analiz yaklaşımında, veriler görüşme sorularına göre özetlenerek yorumlanır ve görüşme yapılan bireylerin görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılır [21]. Araştırmada edinilen verilerin güvenilirliği katılımcı teyidi ve eş uzman incelemesi yoluyla gerçekleştirilmiştir ([24], [25], [26]). Katılımcı görüşleri hem araştırmacılar hem de eş uzman tarafından ayrı ayrı incelenmiş ve katılımcıların yanıtlarına ilişkin verimli tartışmalar gerçekleştirilmiştir. Yazılı metne dönüştürülen sözel konuşmaların tekrar sahibine götürülüp üzerinde çalışılması, verilerin güvenilirliğini ve geçerliğini güçlendirdiğinden [27], araştırmacılar tarafından yazılı metne dönüştürülmüş olan ses kayıtları ve görüşme sırasında tutulmuş olan notlar hem sınıf öğretmenlerine, hem velilere, hem de öğrencilere kontrol ettirilerek teyit edilmiştir.

Nicel ve nitel verilerin çözümlenmesi sonucunda ulaşılan bulgular, araştırmanın amacı ve alt amaçları doğrultusunda verilmiştir. Bulgular eleştirel bir yaklaşımla sistematik olarak yorumlanmış, bulguların olası nedenleri belirtilirken çok boyutlu düşünülmüş ve ilgili alanyazın sonuçlarıyla destekli tartışmalar yapılmıştır. Bulguların yorumlanmasında, sonuç ve tartışmalarda aşırı genellemelerden kaçınılmış, olasılık içeren esnek bir dil kullanılmış ve geliştirilen önerilerin araştırma bulgularına dayalı olmasına özen gösterilmiştir.

III. BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın amacı ve alt amaçları doğrultusunda; öğretmen, veli ve öğrencilere anket uygulamak ve görüşme yapmak suretiyle toplanan verilerin çözümlenmesi sonucunda ulaşılan bulgulara yer verilmiştir.

Derslerde Yardımcı Kaynak Kullanılmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Öğretmenlerin, yardımcı ders kaynaklarına ilişkin görüşleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Yardımcı ders kaynaklarına ilişkin öğretmen görüşleri

Görüşler	f	%
Yardımcı kaynakları veliler istemektedir.	104	92,86
Yardımcı kaynaklar, merkezi sınavlar için gereklidir.	99	88,39
Öğrenciler yardımcı kaynakları daha çok sevmektedir.	97	86,61

Yardımcı kaynaklar sınav sistemine göre hazırlanmıştır.	91	81,25
Yardımcı kaynaklar daha ilgi çekicidir.	88	78,57
Yardımcı kaynaklarda konular daha sade ve anlaşılır olarak ele alınmıştır.	87	77,68
Yardımcı kaynaklar daha zengin bir içeriğe sahiptir.	85	75,89
Yardımcı kaynaklarda daha fazla etkinlik bulunmaktadır.	84	75,00
Yardımcı kaynaklarda daha farklı ve daha fazla soru bulunmaktadır.	80	71,43
Ders kitapları sıkıcıdır.	77	68,75
Yardımcı kaynaklar daha kaliteli basılmıştır.	70	62,50
Yardımcı kaynaklar daha kullanışlıdır.	65	58,04
Yardımcı kaynakları öğretmenler istemektedir.	51	45,54

Tablo 1 üzerinde yapılan incelemede; öğretmenlerin %92,86'sının yardımcı kaynak almayı velilerin istediğini belirttiği, %88,39'unun yardımcı kaynakların merkezi sınavlar için gerekli olduğunu, %86,61'inin öğrencilerin yardımcı kaynakları daha çok sevdiklerini, %81,25'inin yardımcı kaynakların sınav sistemine göre hazırlandığını, %78,57'sinin yardımcı kaynakların daha ilgi çekici olduğunu, %77,68'inin yardımcı kaynaklarda konuların daha sade ve anlaşılır olarak ele alındığını, %75,89'unun yardımcı kaynakların daha zengin bir içeriğe sahip olduklarını, %75,00'inin bu kaynakların daha fazla etkinlik bulunduğunu, %71,43'ünün bu kaynaklarda daha farklı ve daha fazla soru bulunduğunu, %68,75'ini yardımcı kaynakların ders kitaplarının sıkıcılığını giderdiğini, %62,50'sinin yardımcı kaynakların daha kaliteli basıldığını, %58,04'ünün yardımcı kaynakların daha kullanışlı olduğunu, %45,54'ünün ise yardımcı kaynakların öğretmenler tarafından istendiğini belirttikleri görülmüştür.

Bir öğretmen, yardımcı kaynak almayı velilerin istemesini, "Veliler bizi yardımcı kaynak almak konusunda zorlamaktadır. Çünkü herkes sınavlardan dolayı çocuklarının iyi yetişmesini istemektedir. Veliler yardımcı kaynak alma konusunda hiçbir masraftan kaçınmamaktadırlar." sözleriyle ifade etmiştir. Ö98. Yardımcı kaynakların merkezi sınavlar için gerekli olduğu bir öğretmen tarafından, "Sınav merkezli bir eğitim sistemimiz var ve herkes de bunun farkında. Bu yarışta başarılı olmak için birçok kaynaktan faydalanmak gerek. Olaya duygusal bakmayı bırakıp gerçekçi olmak lazım." sözleriyle ifade edilmiştir. Ö32. Öğrencilerin yardımcı kaynakları daha çok sevdiklerini belirten bir öğretmen bu görüşünü, "Devlet kitapları yalın, kuru ve sıkıcı bir anlatıma ve görselliğe sahip olduğundan çocuklar daha eğlenceli, daha renkli ve daha kaliteli hazırlanmış olan yardımcı kaynakları daha çok sevmektedirler." sözleriyle ifade etmiştir. Y53

Derslerde Yardımcı Kaynak Kullanılmasına İlişkin Veli Görüşleri

Velilerin yardımcı ders kaynaklarına ilişkin görüşleri Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Yardımcı ders kaynaklarına ilişkin veli görüşleri

Görüşler	f	%
----------	---	---

Yardımcı kaynakları öğretmenler istemektedir.	40	93,02
Yardımcı kaynaklar, merkezi sınavlar için gereklidir.	39	90,70
Yardımcı kaynaklar sınav sistemine göre hazırlanmıştır.	37	86,05
Öğrenciler yardımcı kaynakları daha çok sevmektedir.	35	81,40
Yardımcı kaynaklar daha ilgi çekicidir	33	76,74
Yardımcı kaynaklarda daha farklı ve daha fazla soru bulunmaktadır.	31	72,09
Yardımcı kaynaklarda konular daha sade ve anlaşılır olarak ele alınmıştır.	30	69,77
Yardımcı kaynaklarda daha fazla etkinlik bulunmaktadır.	27	62,79
Yardımcı kaynaklar daha zengin bir içeriğe sahiptir.	25	58,14
Ders kitapları sıkıcıdır.	24	55,81
Yardımcı kaynakları veliler istemektedir.	24	53,49
Yardımcı kaynaklar daha kullanışlıdır.	23	53,49
Yardımcı kaynaklar daha kaliteli basılmıştır.	20	46,51

Tablo 2 üzerinde yapılan incelemede; velilerin %93,02'sinin öğretmenlerin yardımcı kaynak alınmasını istediklerini belirttiği, %90,70'inin yardımcı kaynakların sınavlar için gerekli olduğunu, %86,05'inin yardımcı kaynakların sınav sistemine göre hazırlandığı, %81,40'ının öğrencilerin yardımcı kaynakları daha çok sevdiklerini, %76,74'ünün yardımcı kaynakların daha ilgi çekici olduğunu, %72,09'unun yardımcı kaynakların daha fazla soru bulunduğunu, %69,77'sinin yardımcı kaynaklarda konuların daha kısa ve öz olarak anlatıldığını, %62,79'unu bu kaynaklarda daha fazla etkinlik bulunduğunu, %58,14'ü yardımcı kaynakların daha zengin bir içeriğe sahip olduklarını, %55,81'inin ders kitaplarının öğrenciler tarafından sıkıcı bulunduğunu, %53,49'u yardımcı kaynakların veliler tarafından istendiğini, %53,49'unun yardımcı kaynakların daha kullanışlı olduğunu, %46,51'nin ise yardımcı kaynakların daha kaliteli basıldığını belirttikleri görülmüştür.

Bir veli, yardımcı kaynak almayı öğretmenlerin istemesini, "Öğretmenler bizi yardımcı kaynak almak zorunda bırakmaktadırlar. Sınıfta birkaç öğrenci almca çocuğunuzun üzülmemesi için siz de almak zorunda kalıyorsunuz." sözleriyle ifade etmiştir. V13. Bir veli yardımcı kaynakların sınavlar için gerekli olduğu görüşünü "Çocuklarımızın sınavlarda başarılı olmaları için başka çaremiz yok. Çünkü sonuçta bu çocukların iyi okulları kazanıp iyi birer meslek sahibi olmalarını istiyoruz sözleriyle ifade etmiştir. V2. Öğrencilerin yardımcı kaynakları daha çok sevdikleri bir veli tarafından "Yardımcı kaynaklar daha renkli ve kaliteli olduğundan çocuklar onları daha çok sevmektedir." şeklinde ifade edilmiştir. V21. Yardımcı kaynaklarda daha fazla soru ve etkinlik bulunduğunu bir veli "Öğretmenlerden öğrendiğimiz kadarıyla bu kaynaklarda daha fazla ve daha farklı sorular varmış ve aynı zamanda bu kaynaklarda daha çok etkinlik varmış." sözleriyle ifade etmiştir V34. Bir veli ders kitaplarının öğrenciler tarafından sıkıcı bulunduğunu, "Bedava kitap verdiği için Devletten Allah razı olsun, ancak devletin kitapları çok kalitesiz ve çocuğumun dediğine göre çok sıkıcıymış, Zaten devlet eliyle yapılan şeyler genelde

özel kesim tarafından yapılanlarla yarışamaz. Çocuğum yardımcı kaynakların daha ilgi çekici ve sevimli olduğunu söylüyor." şeklinde ifade etmiştir.

Derslerde Yardımcı Kaynak Kullanılmasına İlişkin Öğrenci Görüşleri

Öğrencilerin, yardımcı ders kaynaklarına ilişkin görüşleri Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Yardımcı ders kaynaklarına ilişkin öğrenci görüşleri

Görüşler	f	%
Yardımcı kaynakları öğretmenler istemektedir.	224	95,73
Yardımcı kaynakları veliler istemektedir.	213	91,03
Yardımcı kaynaklar merkezi sınavlar için gereklidir.	204	87,18
Yardımcı kaynaklar sınav sistemine göre hazırlanmıştır.	202	86,32
Yardımcı kaynakları ders kitaplarından daha çok seviyorum.	201	85,90
Yardımcı kaynaklar daha ilgi çekicidir.	197	84,19
Yardımcı kaynaklarda konular daha sade ve anlaşılır olarak ele alınmıştır.	188	80,34
Yardımcı kaynaklarda daha farklı ve daha fazla soru bulunmaktadır.	185	79,06
Yardımcı kaynaklarda daha fazla etkinlik bulunmaktadır.	180	76,92
Ders kitaplarını sıkıcıdır.	162	69,23
Yardımcı kaynaklar daha zengin bir içeriğe sahiptir.	153	65,38
Yardımcı kaynaklar daha kaliteli basılmıştır.	151	64,53
Yardımcı kaynaklar daha kullanışlıdır.	130	55,56

Tablo 3 üzerinde yapılan incelemede; öğrencilerin %95,73'ünün öğretmenlerin yardımcı kaynak alınmasını istediklerini belirttiği, %91,03'ünün ailelerinin yardımcı kaynak alınmasını istediklerini, %87,18'inin yardımcı kaynakların sınavlar için gerekli olduğunu, %86,32'si yardımcı kaynakların sınav sistemine göre hazırlandığını, %85,90'ının yardımcı kaynakları ders kitaplarından daha çok sevdiğini, %84,19'unun yardımcı kaynakların daha ilgi çekici olduğunu, %80,34'ünün yardımcı kaynaklarda konuların daha kısa ve anlaşılır olarak anlatıldığını, %79,06'sının yardımcı kaynaklarda farklı ve daha fazla soru çeşitlerinin bulunduğunu, %76,92'sinin yardımcı kaynaklarda daha fazla etkinlik bulunduğunu, %69,23'ünün ders kitaplarını sıkıcı bulduklarını, %65,38'i yardımcı kaynakların daha zengin bir içeriğe sahip olduklarını, %64,53'ünün yardımcı kaynakların daha kaliteli basıldığını, %55,56'sının yardımcı kaynakların daha kullanışlı olduğunu belirttikleri görülmüştür.

Bir öğrenci, yardımcı kaynak almayı öğretmenlerin istemesini "Öğretmenler okulun başında bize alacağımız yardımcı kaynakları söylüyorlar. Daha sonra veli toplantısında ailelerimizle konuşup karar veriyorlar." sözleriyle ifade etmiştir. Ö67. Bir öğrenci tarafından yardımcı kaynakların velileri tarafından alınmasının istenmesi "Ailelerimiz öğretmenle konuşup hangi kaynakların alınacağına karar veriyorlar. Ailelerimiz de bizim iyi eğitim almamız için yardımcı kaynak alınmasını istiyorlar" şeklinde ifade edilmiştir. Ö.211. Bir öğrenci

yardımcı kaynakların sınavlar için gerekli olduğu görüşünü “Bizim sınavlarda başarılı olup ileride fen lisesini ve tıp fakültesini kazanmamız için bu kaynaklar gerekli. Çünkü hem ortaokulu hem de liseyi bitirince sınava gireceğiz.” sözleriyle ifade etmiştir. VÖ7. Yardımcı kaynakları daha çok sevdikleri ve bu kaynakların daha ilgi çekici oldukları bir öğrenci tarafından “Yardımcı kaynaklar daha renkli ve güzel kâğıda basılmış. İçinde çok güzel şeyler var. Bundan dolayı devletin verdiği kitaptan daha güzel.” şeklinde ifade edilmiştir. Ö105. Yardımcı kaynaklarda daha fazla soru ve etkinlik bulunduğunu bir öğrenci “Yardımcı kaynaklarda daha fazla soru ve etkinlikler var. Bu kitaplarda geçmiş yıllardaki sınavlarda çıkmış olan soru örnekleri de var. Bu kaynaklar sayesinde çok soru çözebiliyoruz, farklı etkinlikler yapabiliyoruz.” sözleriyle ifade etmiştir Ö29. Bir öğrenci yardımcı kaynakların daha kullanışlı olduğunu “Yardımcı kaynaklar bölüm bölüm ve yaprak test olarak basıldığından kopararak okula götürüyoruz. Böylece çantamız ağır olmuyor.” sözleriyle ifade etmiştir.

IV. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın amacı doğrultusunda belirlenmiş olan alt amaçlara ilişkin verilerin analizi sonucunda ortaya konan bulgulardan hareketle aşağıdaki sonuçlara ulaşılmış ve ulaşılan bu sonuçlar doğrultusunda öneriler geliştirilmiştir.

Derslerde yardımcı kaynak kullanılmasına ilişkin bulgular değerlendirildiğinde; gerek öğretmenlerin, gerek velilerin ve gerekse öğrencilerin benzer görüşler ileri sürdükleri görülmektedir. Katılımcıların tamamı yardımcı kaynakların merkezi sınavlar için gerekli olduğunu, yardımcı kaynakların öğrenciler tarafından daha çok sevildiğini, yardımcı kaynakların daha ilgi çekici olduğunu, yardımcı kaynaklarda konuların daha yalın ve öz olarak ele alındığını, bu kaynakların daha fazla etkinlik yapma olanağı sağladığını ve bu kaynaklarda daha fazla soru bulunduğunu, yardımcı kaynakların ders kitaplarının sıkıcılığını giderdiğini, yardımcı kaynakların daha kaliteli ve kullanışlı olduğunu belirtmektedirler.

Araştırmada ulaştığımız bulguları destekleyen birçok araştırma bulunmaktadır. Gün'e [28] göre ders kitapları taşımaları gereken nitelikleri tam olarak buldurmamakta; ders kitapları sayfa düzeni, görünüş, resim, grafikler ve baskı kalitesi yönünden öğrencilerin ilgisini yeterince çekmemektedir. Hâlbuki, ders kitabını aktif bir şekilde kullanmak ve ders kitaplarından tam anlamıyla yararlanabilmek için, bu kitapların şekil ve muhteva açısından gerekli özellikleri taşıması gerekmektedir [8]. Esirgemez [29] yaptığı çalışmada, ilkökul ders kitaplarının öğrenmeye yeterince katkı sağlayamadığını belirtirken; Dayak [30] tarafından yapılan çalışmada, ders kitaplarının işlevselliğinin eksik kaldığı ifade edilmiştir. Işık [31] yaptığı çalışmada, ilköğretim ders kitaplarının içeriğinin güncel olmadığını, problem oluşturmayı ve çözmeyi geliştirecek gerçek yaşam durumlarının yeterince yer almadığını, ilgi çekici etkinliklerin yeterince bulunmadığını, öğrencilerin derste zorlanmalarında ders kitaplarının etkisinin olduğunu tespit etmiştir.

Mazlum ve Mazlum [1] tarafından yapılan çalışmada, öğretmenler ders kitabının yanında yardımcı kitaplar kullandıklarını, bunun nedeninin ise ders kitabında örneklerin az olması ve etkinliklerin yetersiz olması olduğunu belirtmişlerdir. Bir öğretmenin, “Yardımcı kaynaklar bol etkinlik, fazla ve çeşitli soru çözmeye olanağı sunmaktadır.”

sözleri yardımcı kaynaklara yönelme nedenlerini açıklamaktadır. Bir velinin, “Öğretmenlerden öğrendiğimiz kadarıyla yardımcı kaynaklarda daha fazla ve daha farklı sorular varmış ve aynı zamanda bu kaynaklarda daha çok etkinlik varmış.” Sözleri anlamlıdır. Bir öğrencinin, “Yardımcı kaynaklarda daha fazla soru ve etkinlikler var.” cümlesi de bu durumu doğrulamaktadır. Altun, Arslan ve Yazgan [7] yapmış oldukları çalışmada, ders kitaplarındaki örneklerin tekdüze olduğunu ifade etmişlerdir. Başer [32] tarafından yapılan çalışmada, ders kitaplarının birçok bakımdan gelişmeye gereksinimleri olduğu, öğrencilerin ders kitaplarını etkili şekilde kullanamadıkları ve öğrencilerin ders kitabından çalışmayı tercih etmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bircan ve Gökbulut [10] tarafından yapılan çalışmada, Öğrenci Çalışma Kitabı ve Öğretmen Kılavuz Kitabı'ndaki etkinliklerin çoğu zaman bir ya da iki ölçüte karşılık geldiği; Öğrenci Çalışma Kitabı ve Öğretmen Kılavuz Kitabı'ndaki etkinliklerin yapılandırıcı öğrenme ilkeleri bakımından yeterince güçlü olmadığı belirlenmiştir.

Alpan [33] yaptığı çalışmada, ders kitaplarına sırf görsel öğeler koymak için görsellerin konduğunu ve bu görsellerin nitelik ve nicelik bakımından da yetersiz olduğunu belirtmiştir. Keser [2] ilkökul 4. sınıf bilgisayar ders kitaplarının hiçbirinin görsel tasarım ilkelerini tümüyle karşılayamadığını belirtmiştir. Şahin [34] yaptığı çalışmada, Sosyal Bilgiler kitaplarında metin örgütleyicilerin, metindeki üst düzey yapıların, metindeki soruların, görsel öğelerin ve sayfa düzeninin etkili kullanılmadığı sonucuna ulaşmıştır. İlkokullarda derslere karşı oluşacak ilginin ya da ilgisizliğin temellerinin oluşturulmasında ders kitaplarının önemli bir rolü bulunmaktadır. Ders kitapları; öğrencilerin dimağlarını zenginleştirecek nitelikli görsel tasarımlar, simge ve sembollerle bilgi aktarmanın yanında sanatsal duyarlılık da kazandırmalıdır. Çünkü öğrenciye bir yandan bilgi aktarılırken diğer yandan da öğrencinin estetik yönden eğitilmesi gerektiği gözden kaçırılmamalıdır [1]. Öğrencilerin yardımcı kaynakları daha çok sevdiklerini belirten bir öğretmen bu görüşünü, “Devlet kitapları yalın, kuru ve sıkıcı bir anlatıma ve görselliğe sahip olduğundan çocuklar daha eğlenceli, daha renkli ve daha kaliteli hazırlanmış olan yardımcı kaynakları daha çok sevmektedirler.” sözleriyle ifade etmiştir. Bir veli aynı durumu, “Yardımcı kaynaklar daha renkli ve kaliteli olduğundan çocuklar onları daha çok sevmektedir.” şeklinde ifade ederken; bir öğrenci bu konudaki görüşünü, “Yardımcı kaynaklar daha renkli ve güzel kâğıda basılmış. İçinde çok güzel şeyler var. Bundan dolayı devletin verdiği kitaptan daha güzel.” şeklinde ifade etmiştir.

Ayrıca yapılan çalışmalarda ders kitaplarının merkezi sınavlara hazırlık konusunda yetersiz olduğu, bu nedenle artık okullarda ders kitaplarının yerini test kitaplarının aldığı, ders kitaplarının öğrenciler tarafından zorunlu hallerde kullanıldığı sonucu ortaya çıkmıştır ([35], [36]). Yardımcı kaynakların merkezi sınavlar için gerekli olduğunu belirten bir öğretmenin, “Sınav merkezli bir eğitim sistemimiz var ve herkes de bunun farkında. Bu yarışta başarılı olmak için birçok kaynaktan faydalanmak gerek. Olaya duygusal bakmayı bırakıp gerçekçi olmak lazım.” sözleri ilginçtir. Aynı görüşünü bir veli “Çocuklarımızın sınavlarda başarılı olmaları için başka çaremiz yok.” sözleriyle ifade etmiştir. Bir öğrencinin “Bizim sınavlarda başarılı olup ileride fen lisesini ve tıp fakültesini kazanmamız için bu kaynaklar gerekli.” sözleri dikkat çekicidir. Güngör ve Çavuş [13] tarafından yapılan çalışmada, derslerde yardımcı kaynak kullanılmasının ders başarısını

arttırmanın yanı sıra kazanılan bilgilerin kalıcılığını da sağladığı; bunda da kullanılan yardımcı kaynakların etkinlik bakımından zengin olmalarının, görsel açıdan farklılıkları içerisinde barındırmalarının, konuları daha detaylı anlatmalarının, farklı soru tiplerine ulaşılabilir olmalarının etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Taşdemir [16], yardımcı kitaplara başvurulmasının zorunlu olduğunu belirtirken; Turan [37], yardımcı kitapların/dergilerin öğrencileri eğitim-öğretim faaliyetlerine daha fazla güdülediğini ve öğrenci başarısını da yükselttiğini belirtmiştir.

Araştırmada öğretmenlerin büyük çoğunluğu velilerin yardımcı kaynak alınması konusunda kendilerini zorladıklarını belirtirken, katılımcı velilerin büyük bir çoğunluğu ise öğretmenlerin yardımcı kaynak alınmasını istediklerini ifade etmişlerdir. Bir öğretmen bu durumu, “Veliler bizi yardımcı kaynak almak konusunda zorlamaktadır. Çünkü herkes sınavlardan dolayı çocuklarının iyi yetişmesini istemektedir.” Sözleriyle ifade ederken; bir veli de yardımcı kaynak almayı öğretmenlerin istemesini, “Öğretmenler bizi yardımcı kaynak almak zorunda bırakmaktadırlar. Sınıfta birkaç öğrenci alınca çocuğunuzun üzülmemesi için siz de almak zorunda kalıyorsunuz.” Sözleriyle ifade etmektedir. Öğretmenlerin bu görüşlerinin altında, yardımcı kaynak aldırılmasının ve kullanılmasının yasaklanmış olması gerçeğinin yattığı söylenebilir. Yardımcı kaynağın öğretmenler tarafından aldırılmasının suç sayılması, öğretmenlerin bu kaynakların veliler tarafından alındığı/alınmak istendiği görüşünü ileri sürmelerine neden olmuş olabilir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu ise yardımcı kaynak almayı öğretmenlerin ve velilerin istediğini belirtmek suretiyle kaynak kitap alınması konusunda kimlerin talepte bulunduğu sorununa açıklık getirmiş ve dolayısıyla hem öğretmenlerinin hem de velilerinin bu konuda masum olmadıklarını ortaya koymuşlardır.

Araştırma sonucunda ulaşılan dikkate değer bir bulgu da yardımcı kaynak alınması ve kullanılması konusunda öğrencilerin görüşlerinin alınmamış olması, bu kararın öğretmenler ve veliler tarafından verilmiş olmasıdır. Bu konuda bir öğrencinin “Öğretmenler okulun başında bize alacağımız yardımcı kaynakları söylüyorlar. Daha sonra veli toplantısında ailelerimizle konuşup karar veriyorlar.” sözleri anlamlıdır. Öğrencilerin okuldaki kararlara katılmaları demokratik okul ortamı ve demokratik sınıf yönetimi açısından yadsınmaz bir öneme sahiptir. Kaldı ki yardımcı kaynak alınıp alınmayacağı öğrencileri çok yakından ilgilendiren bir konudur. Bu konuda öğrencilerin devre dışı bırakılması önemli bir sorundur.

Araştırmanın bulgularına dayalı olarak tarafımızdan iki ana başlık altında öneriler geliştirilebilir. Bunlardan biri olaya yardımcı kaynakların kullanılmasına devam edilmesi, diğeri ise yardımcı kaynaklar yerine ders kitaplarının cazibe merkezi haline getirilerek vazgeçilmezliklerinin artırılması yönündedir. Belirtilen ana başlıklar altında aşağıda yer alan öneriler geliştirilmiştir.

A. Yardımcı kaynaklar yönünden

1. Öğrencilerin birbirlerinden birçok açıdan farklı oldukları ve her öğrencinin kendine ait bir dünyası olduğu bilinmektedir. Her öğrencinin anlama şekli ve kapasitesi farklıdır. Bir öğrencinin sözel algılama düzeyi yüksekken bir başka öğrencinin sayısal, sözel, görsel veya uzamsal algılama düzeyi daha gelişmiş olabilir. Bu farklılığa ve çeşitliliğe rağmen öğrencileri tek kaynağa zorlamak, öğrencilerde bulunan birçok yeteneğin körelmesine neden olabilir. Kaynakların

çeşitlenmesi, öğrencilerin öğrenme yeteneklerine birçok açıdan yaklaşmayı sağlayacağı gibi bilgilere de kolayca ulaşma olanağı sunacaktır. Farklı kaynakların öğretim işine koşulmasıyla öğrencilerin daha hızlı ve kalıcı öğrenmeleri sağlanabilir.

2. MEB tarafından öğrencilere yardımcı kaynak aldırılmasının engellenmesi, hem öğretmenleri hem de öğrencileri farklı kaynaklardan yararlanma noktasında sınırlandırmaktadır. Farklı kaynaklardan yararlanma adına MEB tarafından geliştirilen Eğitim Bilişim Ağı, her öğrencide internet bağlantısı ve bilgisayar olmaması nedeni etkili olarak kullanılamamaktadır. MEB'nin yardımcı kaynak kullanılması konusunda esneklik sağlaması, farklı konu işleniş ve soru çeşitliliği yönünden öğrencilerin akademik gelişimini olumlu yönde etkileyebilir.

3. Milli Eğitim Bakanlığı'nın yardımcı kaynakları yasaklamasına neden olan “veliye maddi külfet oluşturmak” sorunun ortadan kaldırılması için yardımcı kaynakların da Milli Eğitim Bakanlığı tarafından sağlanması uygun bir çözüm olabilir. Ayrıca, okullardaki fotokopi çekme olanakları (kâğıt, toner, personel vb.) artırılarak, öğretmenlere daha kolay soru ve konu özeti çoğaltma ve basma olanağı sunulabilir.

4. Öğretmenlerin velilere maddi bir yük oluşturmadan sadece kendilerinin yardımcı kitap kullanarak ders anlatımı yapabilmeleri için MEB tarafından yardımcı kaynak kullanımı konusunda öğretmenlere maddi destek sağlanabilir. Ayrıca, yardımcı kaynak alamayacak durumda olan ailelere maddi destek sağlayabilmek için okullara kırtasiye ödeneği verilebilir.

B. Ders kitapları yönünden

1. Ders kitaplarında öğrencilerin öğrendiklerini pekiştirici alıştırmalara, sorulara, etkinliklere ve öğrenme durumlarını ve düzeylerini belirlemeye dönük sınav durumlarına (test, deneme, ödev vb.) daha fazla yer verilebilir.

2. Ders kitaplarının eğitsel nitelikleriyle ilgili ölçütler, eğitim bilimleri alanındaki yeni gelişmeler doğrultusunda MEB tarafından yeniden belirlenerek tüm ders kitaplarının niteliklerinin bu ölçütlere uygunluğu sağlanabilir.

3. Sınav merkezli eğitim anlayışı terk edilerek yapılandırmacı yaklaşıma uygun olarak öğrenci merkezli, sorgulayıcı ve yorumlayıcı bir eğitim anlayışına geçilerek yardımcı kaynak alma/aldırma sorunu ortadan kaldırılabilir.

4. Ders kitaplarında konu ile ilgili özgün, öğrenci düzeyine uygun, eğlenceli ve ilgi çekici resimler ve fotoğrafların yanı sıra grafikler, şemalar, planlar, haritalar ve diğer görsel öğelerden faydalanılabilir; ders kitapları daha kaliteli kâğıtlara fasiküller halinde basılabilir.

5. Ders kitapları görsel tasarım açısından renkli, yalın ve anlaşılır sayfa düzeninde, özgün ve farklı bir ebatla, esprili ve eğlendirici olarak hazırlanmalı; kitapların çok kalın olmamasına özen gösterilmelidir.

Bu çalışma, ilkokullarda yardımcı kaynak kullanılması konusunu sınırlanmıştır. Diğer öğretim kademelerinde (Anaokulu, ortaokul, lise) de yardımcı kaynak kullanılması konusunda derinlemesine araştırmalar yapılması önemli yararlar sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- [1] Mazlum, Ö. ve Mazlum, S. F. (2016). İlköğretim 4. sınıf ders kitaplarının görsel tasarımına yönelik öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi. *Sanat Eğitimi Dergisi*, 4 (1), 1-18
- [2] Keser, H. (2004). İlköğretim 4. sınıf bilgisayar ders kitaplarının görsel tasarım ilkelerine göre değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (3), 261-280.

- [3] Alkan, C. (1992). *Eğitim ortamları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları,
- [4] Oğuzkan, A. F. (1994). *İlköğretim okullarında matematik öğretimi ve sorunları*. Ankara: T.E.D. Yayınları
- [5] Yılmaz, A., Seçken, N. ve Morgil, İ. (1998). Lise 11. sınıf, kimya 3 ders kitaplarının kimya eğitimine uygunluklarının araştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (14), 73-83
- [6] Katipoğlu M. ve Katipoğlu, S. N. (2016). Matematik öğretmenlerinin öğrenci ders kitabı hakkındaki görüşleri. *Uluslararası Eğitim, Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 2 (3), 156-165
- [7] Altun, M., Arslan, Ç. ve Yazgan, Y. (2004). Lise matematik ders kitaplarının kullanım şekli ve sıklığı üzerine bir çalışma. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 131-147.
- [8] Küçükahmet, L. (2016). *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu*. Ankara: Nobel Yayınları.
- [9] Alkan, C. (2011). *Eğitim teknolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- [10] Bircan, M. A. ve Gökbulut, Y. (2014). İlkokul 1. sınıf Türkçe Öğrenci Çalışma Kitabı ve Öğretmen Kılavuz Kitabı'nın yapılandırıcı öğrenme yaklaşımına uygunluk düzeyi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 3 (4), 49 – 60.
- [11] Demirel, Ö. ve Kiroğlu, K. (2008). *Konu alanı ders kitabı incelemesi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- [12] Garofalo, K. M. (1988). Typographic cues as aid to learning from textbooks. *Visible Language*, 22 (2), 273-297.
- [13] Güngör, H. ve Çavuş, H. (2015). İlkokul 4. sınıf matematik dersi "kesirler" konusunun öğretiminde öğretmenin yardımcı kitap kullanımının öğrenci başarısı üzerindeki etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (2), 251-271
- [14] Erdoğan, Ü. (2004). *İlköğretim 4. ve 5. sınıflarda yardımcı kaynak olarak kullanılan ünite dergilerinin eğitsel yönden öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- [15] Binbaşıoğlu, C. (1974). *Öğretim metodu ve uygulama*. Ankara: Kardeş Matbaası
- [16] Taşdemir, M. (1994). Okullarımızda kaynak, yardımcı kaynak (dergiler) problemi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, (203), 24-25.
- [17] Aytuna, H. (1963). *Orta dereceli okullarda öğretmenlik ve problemleri*. Ankara: Millî Eğitim Basımevi.
- [18] Binbaşıoğlu, C. (1995). *Okullarda öğretim sorunları*. Ankara: Eğitimciler Derneği Yayınları.
- [19] Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018). MEB Ortaöğretim Genel Müdürlüğü'nün 25.09.2018 tarih ve 17422997 sayılı yazısı
- [20] Karasar, N. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- [21] Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- [22] Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. ve Çakmak, E. K. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- [23] Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (Çev. Ed. Bütün, M. ve Demir, S. B.). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
- [24] Boyatzis, R. E. (1998). *Thematic analysis and code development: transforming qualitative information*. Thousands Oaks, CA: Sage Publications.
- [25] Cresswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry & research design: choosing among five approaches*. Thousands Oaks, CA: Sage Publications.
- [26] Miles, M. B., Huberman, A. M. ve Saldana, J. (2014). *Qualitative data analysis: a methods sourcebook*. Thousands Oaks, CA: Sage Publications.
- [27] Silverman, D. (2006). *Interpreting qualitative data: methods for analyzing talk, text and interaction*. London: Sage Publications.
- [28] Gün, C. K. (2009). *Ortaöğretim dokuzuncu sınıf matematik ders kitabına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın
- [29] Esirgemez, M. (1995). *İlkokul matematik ders kitaplarının öğrenmeyi sağlamadaki katkıları yönünden öğretmen görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- [30] Dayak, E. (1998). *İlköğretim 5. sınıf matematik ders kitaplarının eğitim-öğretime uygunluğunun değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- [31] Işık, C. (2008). İlköğretim ikinci kademesinde matematik öğretmenlerinin matematik ders kitabı kullanımını etkileyen etmenler ve beklentileri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16 (1), 163-176.
- [32] Başer, N. (2012). *İlköğretim öğretmenlerinin matematik ders kitaplarını kullanma yolları ve onların öğrencilerin matematik ders kitaplarını kullanma yolları ve matematik ders kitabı hakkındaki görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- [33] Alpan, G. B. (2004). Ders kitaplarındaki grafik tasarımının öğrenci başarısına ve derse ilişkin tutumlarına etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- [34] Şahin, M. (2012). Ders kitaplarının mesaj tasarımı ilkeleri açısından değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13 (3), 129 -154.
- [35] Akınoğlu, O., Şahin, F., ve Gürdal, A. (2002). Fen bilgisi ders kitaplarının kavram haritası çizilerek değerlendirilmesi, V. Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi, Ankara.
- [36] Arseven, A. (2003). İlköğretim 7. sınıf matematik ders kitaplarına ilişkin öğretmen, öğrenci ve uzman görüşleri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- [37] Turan, A. C. (1994). Eğitim-öğretimde ünite dergilerinin yeri ve önemi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, (121), 24-25.